

Nr 23

Utlåtande i anledning av väckt motion om upphävande av licenstvänet för hagelbössor.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 130 av herr *Hamrin* i Kalmar. I motionen hemställs, »att riksdagen måtte besluta a) om sådan ändring av 1 § i 1949 års vapenförordning att slätborrade hagelbössor icke faller under förordningens bestämmelser om licenstväng, samt b) att bemyndiga Kungl. Maj:t att verkställa erforderlig författningsändring».

Beträffande skälen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser

För rätt att inneha skjutvapen kräves enligt *vapenförordningen den 10 juni 1949* i regel, att tillstånd därtill erhållits eller att vapnet enligt äldre bestämmelser deklarerats i särskild ordning.

I förordningen definieras begreppet skjutvapen på sådant sätt, att därunder faller jämväl slätborrade jaktgevär, avsedda för hagelpatroner.

Tillstånd för enskild person att inneha sådant gevär må enligt förordningen meddelas den, som finnes vara i behov av vapnet samt skäligen kan antagas ej komma att missbruka det. Om vapnet förvärvats genom arv eller testamente eller på grund av giftorätt, kan tillstånd dock meddelas även om sökanden ej finnes vara i behov av vapnet. I vissa särskilda fall är ytterligare lättnader medgivna, bland annat för nordiska medborgare, som visar sig ha rätt att inneha skjutvapen i något av de nordiska grannländerna.

Ansökan om tillstånd att inneha vapen prövas av den lokala polismyndigheten, i Stockholm dock av överståthållarämbetet. Hos tillståndsmyndigheterna föres register över vapenärenden.

Tillståndsmyndigheten äger återkalla tillståndet, därest innehavaren ådagalagt sådana egenskaper, att han icke vidare bör betros med att inneha skjutvapen, eller till följd av sjukdom, alkoholmissbruk eller dylikt finnes olämplig att inneha sådant vapen eller då eljest skäligen förekommer därtill. Kan innehav av skjutvapen antagas vålla fara för missbruk, äger polismyndighet eller, vid överhängande fara, polisman omhändertaga vapnet.

Historik

Tillståndstvånget beträffande hagelbössor infördes genom vapenkungörelsen den 22 juni 1934. Dessförinnan var slätborrade jaktgevär särskilt undantagna från tillämpningsområdet för då gällande vapenkungörelse av år 1927.

Frågan om revision av 1927 års kungörelse väcktes av de *sakkunniga angående beväpnade enskilda sammanslutningar* i en promemoria år 1933. De anförde, att de vid övervägande av vilka åtgärder, som kunde vidtagas till förhindrande av beväpnade enskilda sammanslutningar, ägnat uppmärksamhet åt bland annat frågan huruvida gällande bestämmelser kunde anses uppfylla de fordringar som måste ställas på att vapeninnehavet i riket skulle vara underkastat kontroll från det allmännas sida. Då så i åtskilliga avseenden icke kunde anses vara förhållandet, föreslog de sakkunniga en rad bestämmelser, åsyftande att stärka det allmännas kontroll över vapeninnehavet i landet. Bland annat ifrågasatte de härvid om slätborrade jaktgevär fortfarande skulle vara undantagna från författningens tillämpningsområde.

I anslutning till promemorian och däröver avgivna remissyttranden anförde *vederbörande departementschef* beträffande slätborrade jaktgevär (se prop. 1934: 181):

Enligt vad arméförvaltningens artilleridepartement uttalat, kunna sådana gevär tekniskt sett användas för skjutning med kula. På grund härav och då de jämväl med hagelammunition kunna användas för illojala syften, synas de böra jämställas med övriga här ifrågavarande skjutvapen och följaktligen omfattas av vapenförfattningen. Av vad Svenska jägareförbundet anfört framgår, att dessa gevärs hänförande under vapenkontrollen också är önskligt ur jaktvårdssynpunkt. Framhållas må, att vid den prövning av sökandes behov att innehava vapen, som enligt förslaget skall äga rum, tillbörlig hänsyn givetvis måste tagas till ett ganska allmänt förekommande lojalt behov att för jakt använda gevär av ifrågavarande typ.

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget till 1934 års vapenkungörelse väcktes en motion (II: 566 år 1934), vari hemställdes, att riksdagen måtte i sitt yttrande över förslaget föreslå sådan ändring i detsamma att särskilt tillstånd icke skulle erfordras för förvärv av slätborrade jaktgevär. Första lagutskottets majoritet fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 61) icke skäl göra erinran mot förslaget att likställa de slätborrade jaktgevären med övriga slag av gevär. En reservant ansåg att slätborrade jaktgevär alltfort borde vara undantagna från författningens tillämpningsområde. I andra hand hävdade han, att för tillstånd att inneha sådant gevär ej borde fordras mera än att sökanden gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet; krav att sökanden skulle vara i behov av vapnet borde

ej uppställas. Fem andra reservanter uttalade den meningen, att Kungl. Maj:t borde ställa sig avvaktande innan författningens giltighet utsträcktes till ifrågavarande slag av gevär.

Enligt 1949 års vapenförordning i dess ursprungliga lydelse hade — utanför Stockholm — länsstyrelsen att pröva frågor om tillstånd att inneha vapen. 1950 års *besparingsutredning* upptog i en promemoria frågan om möjligheterna att i arbetsbesparande syfte begränsa länsstyrelsernas arbetsuppgifter och gick därvid bl. a. in på länsstyrelsernas åligganden enligt vapenförordningen. Utredningen ifrågasatte om icke tillståndssystemet såvitt angick hagelgevär utan eftersättande av rimliga säkerhetskrav skulle kunna bytas ut mot ett förbudssystem. Detta skulle innebära att sådant gevär skulle få förvärfvas och innehavas utan särskilda formaliteter av var och en som icke genom särskilt beslut befunnits ej kunna anförtros att inneha hagelgevär. Om det från säkerhetssynpunkt skulle anses omöjligt att gå denna väg, förordade utredningen att prövningen av frågor om tillstånd att inneha hagelgevär skulle överlämnas till de lokala polismyndigheterna. Genom proposition till 1952 års riksdag (nr 101) inhämtade Kungl. Maj:t riksdagens yttrande över förslag till ändring i vapenförordningen, innebärande såvitt nu är i fråga, att prövningen av ansökningar om tillstånd att inneha hagelgevär överfördes till de lokala polismyndigheterna. I propositionen anförde *chefen för inrikesdepartementet* att ett förbudssystem säkerligen skulle medföra någon minskning i arbetsbördan för länsstyrelserna. Det kunde emellertid befaras, att ett sådant system icke skulle vara effektivt nog. Det måste beaktas, att ett hagelgevär ingalunda var ett riskfritt vapen utan kunde vara farligt i en olämplig persons hand. Härtill kom att ett förbud måste grundas på väl ådagalagda tillräckliga skäl. Mången gång torde det vara svårt att meddela förbud utan att vederbörande visat sig verkligen missbruka skjutvapen, men då var skadan redan skedd. Vid en individuell prövning före förvärv av vapen kunde däremot sökandens kvalifikationer prövas allsidigt. Departementschefen kunde därför av säkerhetsskäl icke godtaga ett förbudssystem utan ansåg gällande ordning med tillstånd vara att föredraga.

Första lagutskottets i anledning av propositionen avgivna, av riksdagen godkända utlåtande (nr 23 år 1952) innehöll ej någon erinran mot bedömningen av frågan om bibehållande av tillståndstvånget beträffande hagelbössor.

Frågan berördes på nytt under förarbetena till 1955 års ändringar i vapenförordningen. *Statens organisationsnämnd* uttalade sålunda i promemoria den 18 april 1953 att tillräcklig anledning att förorda licensfrihet för detta slag av vapen knappast förelåg. Med hänsyn till det alltmera utbredda utövandet av jakt och nedgången av viltbeståndet ansåg näm-

den redan från rent jaktliga synpunkter, att den kontroll och hämmande faktor, som tillståndstvånget innebar, ej borde avlägsnas. I några remissyttranden över promemorian förordades emellertid att licenstvånget för hagelgevär skulle upphävas. I proposition till 1955 års riksdag (nr 37) anförde *chefen för inrikesdepartementet*, att han kunde dela åsikten att slätborrade hagelgevär dåmera knappast kunde tänkas få någon större betydelse vid angrepp mot rikets säkerhet. Av i huvudsak samma skäl som anförts i propositionen år 1952 förordade departementschefen emellertid att tillståndssystemet i fråga om dylika vapen bibehölls oförändrat.

I *första lagutskottets* i anledning av propositionen avgivna, av riksdagen godkända utlåtande (nr 14 år 1955) gjordes intet särskilt uttalande om tillståndstvånget beträffande hagelbössor.

Slutligen bör anmärkas, att Kungl. Maj:t genom proposition nr 21 till *innevarande års riksdag* inhämtat riksdagens yttrande över förslag rörande vissa ändringar i vapenförordningen. Ändringarna avser bland annat att klargöra att kolsyrevapen faller under förordningen samt att utvidga förordningens tillämpningsområde till att omfatta även vapen som gjorts obrukbara och sådana framladdningsvapen som hittills varit undantagna därifrån.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot förslaget.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionen från *länsstyrelserna i Gävleborgs och Kronobergs län, statens kriminaltekniska anstalt, statspolisintendenten och 1949 års jaktutredning*. Därjämte har tillfälle att avgiva yttrande över motionen beretts *Svenska jägareförbundet, Föreningen Sveriges landsfiskaler och Sveriges vapenhandlareförening*.

Från sistnämnda förening har något yttrande ej inkommit. Ett av biträdande landsfogden i Gävleborgs län avgivet yttrande har med instämmande åberopats av länsstyrelsen i länet. Vidare har länsstyrelsen i Kronobergs län överlämnat yttranden av landsfogden i länet och av länets jaktvårdsförening.

Icke i något av de inkomna yttrandena tillstyrkes motionärens förslag att licenstvånget för hagelbössor skall upphävas.

Styrelsen för *landsfiskalföreningen* hävdar inledningsvis i föreningens yttrande, att andra skäl än risken för att politiska frikårer skulle utrusta sig med hagelgevär torde ha varit avgörande, då licenstvånget för sådana vapen infördes, samt att dessa andra skäl alltjämt föreligger i oförändrad grad. Härefter anføres:

Styrelsen syftar härvid särskilt på betydelsen av licenstvång då det gäller att stävja tjuvskytte och att förhindra att hagelgevär kommer till användning för våldshandlingar av alkoholmissbrukare eller sinnessjuka. Enligt styrelsens mening är det ur dessa synpunkter mycket angeläget att kontrollen över hagelgevären bibehålles. Om dessa vapen finge fritt inköpas föreligger allvarlig risk att jaktvärden, som under senare år ägnats mycken omsorg, komme att avsevärt försvåras. De möjligheter, som jaktförfattningarna ger till beslagtagande av vapen i samband med otillåten jakt, kunna utnyttjas först sedan en förseelse begåtts och kunna därför icke vara av samma värde i detta sammanhang som licenstvånget, vilket ju medför en prövning av licenssökandens lämplighet att inneha vapen bl.a. med hänsyn till om vederbörande är känd för pålitlighet och laglydnad. Då det gäller alkoholmissbrukare och sinnessjuka anser motionären att beslagsmöjlighet alltjämt bör föreligga och att denna möjlighet borde vara tillräcklig för att förhindra missbruk av vapnen. Styrelsen kan icke dela denna uppfattning. Tvärtom måste enligt styrelsens mening licenstvånget anses mycket värdefullt just med tanke på människor av dessa kategorier, då vapenregistren omedelbart ger upplysning om eventuellt vapeninnehav och erforderliga säkerhetsåtgärder kunna vidtagas utan den utredning (ofta kanske t.o.m. husundersökning), som eljest bleve nödvändig. Man måste också beakta att — om licenstvånget slopades — en person som fråntagits ett gevär på grund av faran för våldshandlingar när som helst skulle kunna skaffa sig ett nytt.

Såsom ytterligare skäl för upphävande av licenstvånget åberopar motionären det krångel, som han anser förenat med licensgivningen. Icke heller detta skäl anser styrelsen godtagbart. Förfarandet i samband med ansökan om licens innefattar för sökandens del endast att han fyller i en blankett, på vilken han lämnar vissa uppgifter om sig själv och om sitt behov av vapnet samt att han i samband därmed styrker sin rätt till den jakt, för vilken vapnet är avsett att komma till användning. Den utredning, som den tillståndsgivande myndigheten därefter låter verkställa, vållar icke sökanden något besvär. Att ur allmänhetens synpunkt rubricera proceduren i samband med licensansökan för jaktgevär som »krångel» måste betecknas som en betydande överdrift.

I motionen göres slutligen gällande att behov av en ny vapeninventering skulle föreligga och att en dylik skulle underlättas om hagelgevären kunde lämnas utanför. Enligt styrelsens mening kunna vapenregistren numera anses motsvara ganska högt ställda krav i fråga om tillförlitlighet — delvis som följd av folkbokföringens medverkan — och någon anledning att nu företaga en ny inventering av vapeninnehaven anser styrelsen icke föreligga.

Styrelsen vill icke underlåta att påpeka att förslag föreligger om vissa ändringar och förtydliganden i vapenförordningen, varigenom bl.a. skulle fastslås att kolsyrevapen äro underkastade förordningens bestämmelser. Mot bakgrunden härav förefaller det inkonsekvent att samtidigt ifrågasätta att häva licenstvånget för hagelgevär.

Med åberopande av vad sålunda anförts får styrelsen bestämt avstyrka bifall till motionen.

Samma synpunkter som utvecklats i landsfiskalsföreningens yttrande återkommer flerstädes i de övriga inkomna yttrandena. Bland annat framhålls sålunda att licenstvånget för hagelbössor är av betydelse för förhindrandet av våldshandlingar och annat missbruk av vapnen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län, jaktutredningen och jägareförbundet* understryker, att kontrollen beträffande hagelbössor är värdefull från jaktliga synpunkter. *Jägareförbundet* anför även bland annat, att förbundet, som inom sig genom direkt eller indirekt anslutning hyser majoriteten av rikets jägare, icke har sig bekant förekomsten av någon opposition mot att licenstvånget gäller även för hagelgevären.

Statspolisintendenten erinrar om de i proposition till årets riksdag berörda ändringarna i vapenförordningen och yttrar i anslutning härtill:

Om än fråga nu är om vapen av annan typ än de nyss antydda ändringarna avser synes det — enligt mitt förmenande — med tanke på de ovan berörda ändringarna tveksamt om det nu finnes anledning att vidtaga författningsändring, som från vapenförordningens tillämpningsområde undantager vissa vapen, för vilka innehav sedan länge fordrats licens. I vart fall synes skäl föreligga att avvakta konsekvenserna av de nu föreslagna ändringarna och i vad mån därav kan föranledas sådant merarbete för polismyndigheterna, att lättnad i bestämmelserna rörande vissa vapen kan anses motiverad i syfte att möjliggöra effektivare kontroll över vapen, som kan anses vara särskilt farliga.

Kriminaltekniska anstalten yttrar bland annat:

Farlighetsgraden hos projektiler utskjutna ur hagelbössor kan vara mycket påtaglig. Inom korta skjutavstånd kan skadeverkan av ett hagelskott vara betydligt större än verkan av ett skott från ett räfflat kulvapen, sammanhängande med hagelsvärmens spridning, som kan medföra mycket uttalade skador. Dylika skador kunna vara direkt eller indirekt dödande även om träffpunkten för centrum av hagelsvärmens icke är belägen på en vital punkt på den mänskliga kroppen. Till belysande härav kan anföras, att på en meters avstånd har hagelsvärmens en bredd av ca 4 cm och på fem meters avstånd en bredd av ca 20 cm. (Gäller hagelstorlek nr 5.)

Ett frisläppande av hagelbössorna skulle också medföra en bristande balans i vapenkungörelsens bestämmelser. Det måste således te sig egenartat, att så kallade kolsyrevapen, såsom fallet nu är, äro licenspliktiga, samtidigt som hagelbössor, vilka måste anses vara avsevärt mycket farligare, skulle vara licensfria.

Utskottet

Förevarande motion syftar till att åvägabringa upphävande av det enligt vapenförordningen gällande tillståndstvånget beträffande slätborrade hagelbössor.

Ingen av de i ärendet hörda remissinstanserna har tillstyrkt motionen. Utskottet, som i allt väsentligt delar de synpunkter remissinstanserna anlagt på det genom motionen väckta spörsmålet, finner ej skäl föreligga till ändring i vapenförordningen, såvitt nu är i fråga.

På grund härav får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 130, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 mars 1961

På första lagutskottets vägnar:

GEORG BRANTING

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Branting, Per Olofsson, Ferdinand Nilsson, Nyström, Alexanderson, Arvidson*, Fagerström och Hilding;

från a n d r a kammaren: herrar Landgren, Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås*, Jacobsson i Sala och Edlund.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.